

ONBEMANDE STALLETJES AAN HUIS

Zo van het land in je fietstas

Ze staan op het erf, in het veld of de berm: onbemande stalletjes. Friesland heeft ze in overvloed. Wie de juiste adresjes weet, heeft geen supermarkt meer nodig. Groenten en fruit van het land, scharreleieren, zelfgemaakte jam of honing, bloemen en planten en zelfs spannende boeken, cowboylaarzen of een leuke jurk. Geldkistje of trommeltje ernaast en een rotsvast vertrouwen in de medemens. Het gaat bijna altijd goed.

TEKST EN FOTOGRAFIE MARLOES DE MOOR

Aardbeien €2, Sla 50 cent, rode bieten €1, peultjes €2. De prijzen zijn in onregelmatige krijtletters op een zwart schoolbord geschreven. Op een houten tafel in het hoge gras zijn bakjes aardbeien en peultjes uitgestald. Groenten uit eigen tuin. Daarboven een rood-wit gestreept zonnescherm, groen uitgeslagen van de bomen. Betalingen kun je in de bijbehorende witte brievenbus gooien. In stille eenzaamheid wacht het kraampje aan de Hillebrandsreed in Twijzelerheide op bezoekers. Een wapperend gordijn, schemer achter de hordeur, het ruisen van de wind. De familie Hietkamp is niet thuis. Een paar honderd meter verderop weer een verlaten erf. Een scheef bord met *eieren, eend, kip te koop*. Werkloze machines, opstuwend zand, de afdruk van een lichaam nog in de tuinstoelkussens. Alleen de muziek van Ennio Morricone ontbreekt nog. Ook hier

geen teken van leven. Een fietstocht door het historische coulisselandschap van de noordelijke Friese Wouden leert al snel dat de provincie grossiert in onbemande kraampjes langs de weg. Overal toont zich de Friese handelsgeest. Aan de Boskwei in Zwagerbosch bevindt zich een grote aardappelkast, als een dissonant tussen de keurig aangeharkte voortuinen van de andere rijtjeshuizen. Bart van der Veen timmerde hem zelf en verkoopt er uien en aardappelen. *Irene, Bildstar, Rode Star*, zo kondigt het bord in de tuin aan.

Zelfvoorzienende Zomerweg

Wie geen zin heeft in de supermarkt, kan voor vrijwel alles terecht aan de kilometerslange Zomerweg in Bergum en Noordbergum. 'We hebben aan de Zomerweg groenten, fruit, aardappelen, eieren, vlees, boeken, curiosa. Bijna geheel

zelfvoorzienend,' vertelt Agatha Miedema, die op haar erf een idyllisch kraampje met aardbeien, bessen en jam heeft staan. Agatha runt kwekerij Simmerfruit, met een zelfpluktuin. In 2007 ontstond het idee om ook een stalletje langs de weg te zetten. 'Het is een zelfbedieningssysteem, want ik heb geen tijd om er de hele tijd zelf bij te zijn. We krijgen veel bezoek van buurtbewoners en forensen, maar ook fietsers en toeristen. Vaak maken ze eerst een rondje en komen ze op de terugweg langs om aardbeien te halen. Dan hoeven ze die niet de hele weg mee te nemen.' Vooral in de schoolvakanties is het volgens Agatha erg druk. 'Dan is dit een populaire plek voor pakes en beppes met de kleinkinderen.' De 3 euro voor een pot jam of een doosje aardbeien moeten passanten in een ijzeren kistje stoppen. Dat gaat volgens Agatha boven verwachting goed. 'Ik kan niet de hele dag in de gaten houden wat er bij het kraampje gebeurt, maar toch zit het juiste bedrag er altijd keurig in. Wel zie ik soms dat iemand een grote aardbei uit een doosje heeft gepikt.' Op een zonnige, doordeweekse dag is het behoorlijk druk bij haar stalletje. Twee mannen zetten hun fiets op de standaard. Ze zijn goed voorbereid. Onder hun snelbinders

zit een kartonnen doosje waarmee ze de aardbeien en jampotten kunnen vervoeren. Achter hen aan beent een elegante vrouw, zonnebril in het haar, de autosleutels van haar Land Rover Defender bungelend in haar hand. Ze haalt twee doosjes aardbeien en bessen. 'Lekker bij het ijs vanavond!'

Gebreide sokken en thrillers

Eieren worden verreweg het meest aangeboden langs de weg. In plastic dozen, kastjes, kratten, mandjes, ijzere stellingen. De een vraagt 2 euro voor een doos, de ander 1,50 of 1,60 voor tien eieren. Aan de Zomerweg 67 trekt een wit kastje met eieren, potten jam en veel handgeschreven

briefjes de aandacht: *Gebreide sokken mt 20/21 t/m 46/47. Voor méér kado-artikelen. Even aanbellen bij Eigenhandigheidje.* Henny Akkerman, het brein achter Eigenhandigheidje, hangt in de tuin wit wasgoed aan een draaimolen. Haar man zwaait het bovenste deel van de voordeur open: 'Ik zal Henny even roepen!' 'Het is maar een hobby,' zegt Henny even later bescheiden. 'En dat moet het ook blijven. Ik heb een arbeidzaam leven gehad en doe dit er op kleine schaal bij. Mensen uit de buurt kopen af en toe wat bij me. Veel drukker moet het niet worden. Maar fietsers die toevallig in de buurt zijn, zijn natuurlijk altijd welkom.' In de berm ter hoogte van nummer 68 geen

groenten of fruit, maar leesvoer. Een plastic opbergdoos met thrillers van onder andere Tess Gerritsen. Slechts 1 euro. Het geld mag in de brievenbus. Een bord ernaast kondigt bovendien topwijn, antiek en curiosa aan. Daarvoor moet je naar binnen. Helaas is ook hier niemand thuis en moet de fietser het doen met alleen een spannend boek. Schuin tegenover bevindt zich de Zomerschuur, tevens rustpunt voor fietsers en wandelaars. Daar kun je bij Annie van Dam kalfsvlees en andere producten, zoals zelfgemaakte vruchtenjam en compote, kopen. Laat je niet afschrikken door de herdershond die je op het erf fel staat toe te blaffen. Bij de Zomerweg 40, richting Hardegarijp, springt meteen een bonte kleurenpracht op ouderwetse handkarren in het oog. >

WIE GEEN ZIN HEEFT IN DE SUPERMARKT, KAN BIJ DE STALLETJES VOOR VRIJWEL ALLES TERECHT

Je kunt er terecht voor de bloemen en perkplanten van Doet Boersma. In de deuropening staat haar moeder Sip. Zij woont samen met haar dochter die voor haar zorgt. 'Eerder werkte Doet als kraanmachinist, maar ze moest stoppen omdat het fysiek niet meer ging. Nu verdient ze een paar centen bij met haar planten. Ze komt er net mee uit.' Haar aanbod is inmiddels zo populair dat zelfs mensen uit België en Limburg haar weten te vinden. 'Ze heeft veel vaste klanten,' vertelt Sip. Het rijtje stoelen in de voortuin is dan ook regelmatig bezet. 'Vaak gaan ze hier even zitten om bij te praten. Voor mij is die aanloop ook gezellig.'

Hypermodern wegwinkeltje

Bijna alle wegverkopers hebben zelf een stalletje in elkaar gezet: vaak een kastje met een parasol, paraplu of zonnesherm erboven. Maar er zijn ook ondernemende Friezen die het professioneler aanpakken met moderne melktaps en automaten waar je geen kroketten en frikandellen haalt, maar

eieren, zuivel of een sukadelapje. Niks geen houtje touwtje-stalletje. Floris en Bonnie Andringa hebben aan de Zomerweg 23 in Bergum zo'n hypermodern zelfbedieningspunt. In een houten tuinhuisje op het erf maken de zoemende koelinstallaties overuren. De verschillende automaten bieden een uitgebreid assortiment aan zuivel en vlees. Uit de tap komt verse koeienmelk. Je gooit er muntgeld in, drukt op start en de melk begint te lopen. Met de stopknop onderbreek je de melkstroom. In de zuivelautomaten vind je onder meer boerenkarnemelk, kwark, yoghurt in zeven smaken en negen soorten vla. Ook het vlees, dat rechtstreeks van de eigen koeien komt, kan tegen betaling van wat muntgeld zo uit de koeling worden gehaald: vacuüm, diepgevroren en klein verpakt. Wie nerveus wordt van ingenieuze machines en de werking daarvan, kan terugvallen op de talrijke puntsgewijze handleidingen in het schuurtje.

Klauwen in de kleding

Dan staan ineens aan de Zomerweg 75 rekken met tweedehands kleding. Een opvallende verschijning tussen alle etenswaren. Kleurrijk steken ze af tegen de groene bomen. In een openstaande gebloemde koffer zijn accessoires en sjaaltjes uitgestald.

Het tafereel dwingt je vanzelf af te remmen. Het hoort bij Woonzorgcentrum Nieuw Toutenburg Noorderbreedte, waar mensen met de ziekte van Korsakov en ouderen met psychische problemen zijn ondergebracht. Bij de dagbesteding maken cliënten keramiek en schilderijen. Die worden als cadeautjes in het bijbehorende winkeltje verkocht. Soms ook zijn ze buiten in een houten verkoopstalletje te vinden.

'Sinds dit jaar hebben we er tweedehands kleding bij,' vertelt vrijwilliger Roelie Muller. 'Het trekt veel mensen, zowel uit de buurt als van buitenaf. Ze springen vaak meteen van de fiets en klauwen in de rekken alsof het de duurste kleding is. We zitten hier precies langs een fietsknooppunt; dat helpt. Het is echt een succes. Meestal zitten we zelf buiten om de kleding te verkopen. De cliënten van Nieuw Toutenburg helpen daarbij.' De kledingverkoop is niet het enige stalletje waarin een vrouwelijke hand te herkennen valt. Veel kraampjes zijn aangekleed met een vrolijke parasol, een vaasje bloemen, een fleurig tafelkleed of een bedrukte >

koektrommel. Toch zijn er ook mannelijke kramen: een rijtje houten deuren langs de weg of een stapel houten pallets en lege olievaten. Een bord ernaast om de spullen aan te prijzen, maar meestal geen bedrag erbij: onderhandelen is mogelijk.

Vertrouwen en diefstal

Een kilometer of 20 noordelijker vind je in plaatsjes als Oenkerk, Giekerk, Oudkerk, Birdaard, Eestrum en Genum veel onbemande stalletjes, vaak versierd met de Friese vlag. In alle onschuld staan ze in de berm. Het geldkistje of metalen busje ernaast. De bijbehorende boerderij soms tientallen meters achter zich.

Zoals een grasgroen kastje met twee potten honing, 5 euro per stuk. Ernaast een doosje Wilhelmina-pepermunt voor de bijdrage. Of een wit mandje met eieren, verscholen onder een paraplu, die provisorisch bevestigd is aan een tak.

Hoog in de lucht hoor je het woeste briesen van straaljagers, op weg naar vliegbasis Leeuwarden. Het geraas vormt een vreemd

contrast met een lief tafereel dat zich in Eestrum aandient. Rode bessen, onaangeroerd in een wit bakje op een gedekte uitklaptafel. *Rode bessen per bakje 0,50* is met viltstift op een servet geschreven. Op een houten dienblad ernaast staan een theepot en een vaas bloemen.

Een rotsvast vertrouwen gaat er vanuit. De uitzonderingen daarop zijn de kraampjes waar het helaas wél misging. Die verkopers zagen zich gedwongen extra briefjes achter te laten, zoals in Birdaard: *Wij willen dit graag met u delen, maar u mag niet van ons stelen*. Of een pijl die wijst naar een vogelhuisje: *Helaas camerabewaking nodig i.v.m. diefstal*.

Die laatste waarschuwing is te vinden bij een verkooppunt met maar liefst drie kraampjes langs de weg. Het is haast een mini-supermarkt. Je vindt er eieren, jam, groenten, fruit, plantjes, stalmest en rozenmest, maar ook andere spullen zoals een houten kist of een plastic kinderfietsje. Op het erf slaat een forse hond de bezoeker grommend gade.

Spitsuur in Oudkerk

In het schilderachtige Oudkerk staan buiten op de vensterbank – blakend van zelfvertrouwen – een paar Sandra cowboylaarzen. *Maat 39, € 25 euro* meldt het briefje op het raam. Ze hebben daar al de hele dag de blits gemaakt en geen onverlaat heeft het in zijn hoofd gehaald ze stiekem weg te grissen. Waarschijnlijk genoeg oren en ogen in de straat om ze in de gaten te houden. Een eindje verderop is het spitsuur bij de Klaas Douwesweg 20 in Aldtsjerk. Met armen

OP EEN ZONNIGE,
DOORDEWEEKSE DAG KAN
HET BEHOORLIJK DRUK ZIJN
BIJ DE STALLETJES

vol groenten loopt een vrouw in een witte tennisoefuit naar haar auto. De achterklep staat open, radio nog aan. Vrolijke muziek zwiert de stille straat in. Ze heeft zojuist een poppenhuisachtig kastje vrijwel leeggehaald. Daar verkoopt Coby potten jam, aardbeien, wortels, sjalotjes, rode bieten, spitskool en sla. Coby snelt naar buiten en neemt het muntgeld van de vrouw in ontvangst. Gisteren is ze nog bestolen van een bos wortelen, zucht ze. 'Daarom ben ik nu wat alerter en kom meteen naar buiten.' Ze doet daarmee op de komst van "de onbekende verslaggeefster", want de mevrouw in de auto kent ze goed. 'Zij komt elke week groente halen.'

Een andere buurtbewoonster, ook een vaste klant, zet haar vouwfiets op het erf. Ze hoeft

Coby niets te vragen, want die weet het al: eieren. Coby loopt weg om ze uit de achtertuin te halen. 'Veel mensen verkopen hier aan huis. Er is veel keuze,' vertelt de vrouw terwijl ze op haar wacht. 'Een man verderop stalt zijn groenten gewoon op de heg uit. En in Oenkerk heeft iemand een kastje met potten jam.'

'Het duurde even, want ze komen zo onder de kip vandaan,' zegt Coby als ze terugkeert.

Fooi maakt verlies goed

Zo'n tien jaar geleden begon ze met de verkoop van eieren langs de weg. 'Ik heb inmiddels een heel systeem en houd een lijst bij van alle mensen die bij me kopen. Wat ik daarna nog over heb, gaat in het kastje. Maar momenteel zijn de kippen in de rui, dus ze

leggen niet zoveel.'

Later ging Coby er ook groenten en jam bij verkopen. 'Mijn man en ik hebben een moestuin. Wat we daar uit halen, is veel te veel voor ons samen. Soms nemen we wat mee voor de kinderen, maar de rest verkopen we. Van het fruit maak ik zelf jam.' Haar kastje staat van eind april tot november aan de weg.

Helaas heeft ook Coby niet uitsluitend eerlijke klanten. Twee tot drie keer per jaar krijgt ze te maken met diefstal. 'Een man kwam bijvoorbeeld geld bij me wisselen voor eieren. Toen ik later in het kastje keek, zag ik dat hij een potje jam had gepikt. En een echtpaar haalde er voor €4,50 aan groenten en jam uit, maar liet slechts 15 cent achter. Dat is jammer. Je hoort het vaker. Mijn burens verkochten bloemen, maar zijn ermee gestopt toen de hele geldpot werd meegenomen. Sommige verkopers schroeven het geldkistje daarom vast. Je moet echt opletten. Maar de meeste mensen zijn gelukkig eerlijk. En ik krijg ook wel eens een fooi. Met dat geld maak ik het verlies van de diefstal goed,' lacht ze. Het is voor Coby beslist geen reden om ermee te stoppen. 'Nee hoor, daar vind ik dit toch te leuk voor.' Ze werpt een blik op haar kastje dat inmiddels leeg is. 'Ik ga het gauw weer vullen!' ❶